



Babol Uni of Med Sciences

Original Article

Caspian Journal of Scientometrics. 2017; 4(1): 17-25

DOI: 10.22088/cjs.4.1.17

Factors Associated with the Research Anxiety among Faculties of Knowledge and Information Science Departments of Iranian Universities

Received: 2 June 2017

Accepted: 12 Aug. 2017

Mohamad Romezpoor N (MSc)^{1,2}Nazari F (PhD)^{2*}Makvandi B (PhD)³

1. Department of Knowledge and Information Science, Khuzestan Science and Research Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.
2. Department of Knowledge and Information Science, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.
3. Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

Corresponding Author:

Fariba Nazari

Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.
P.Code: 61349-68875

Email:

nazari_lib@yahoo.com

Abstract

Background and aim: The present study was conducted to determine the factors associated with the research anxiety among the faculties of knowledge and information science departments of Iranian universities.

Material and methods: The study sample consisted of all full-time faculties working in the knowledge and information science departments of Iranian universities (181 individuals) in the academic year of 2013-2014. Among them, 139 participants had good cooperation in filling out the questionnaire. In this survey-analytical study, data were collected using Higgins-Kotrlík research anxiety inventory. Data were analyzed using SPSS 20.

Findings: The results showed that about 63% of the respondents had high anxiety level and the remaining (37%) had the moderate level of anxiety. The results of the correlation tests revealed that two predictor variables of teaching skills and environmental factors had a negative significant relationship with the research anxiety. The results of the regression analysis indicated that the components of these two variables could explain 38% of the variance of anxiety research.

Conclusion: The findings illustrated that an anxiety can negatively affect the productivity of faculty members, leading to their slow improvement. It is clear that continuing such a situation may result in scientific recession in high education system; therefore, this system cannot continue to serve effectively its performance, namely, education and research in society.

Keywords: Research anxiety, Teaching skills, Professional environment, Knowledge and Information Science Department



تعیین عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران

دربافت مقاله: ۹۶/۳/۱۲ پذیرش مقاله: ۹۶/۵/۲۱

چکیده

سابقه و هدف: پژوهش حاضر با هدف تعیین عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران انجام گرفته است.

مواد و روش‌ها: جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی اعضای هیئت علمی تمام وقت شاغل در گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های کشور در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ است که تعداد کل آنها ۱۸۱ نفر است. از این تعداد ۱۳۹ نفر همکاری لازم را در تکمیل پرسشنامه داشتند. روش انجام پژوهش حاضر پیمایشی-تحلیلی و ابزار گردآوری داده پرسشنامه اضطراب پژوهش هیگینز-کوتولیک می‌باشد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که حدود ۶۶٪ از پاسخگویان میزان اضطراب بالایی دارند و در ۳۷٪ باقیمانده نیز سطح اضطراب در حد متوسط است. نتایج مربوط به آزمون‌های همبستگی حاکی از آن است که بین مؤلفه‌های دو متغیر پیش‌بین مهارت‌های آموزشی و عوامل محیطی با اضطراب پژوهش رابطه معنادار و منفی وجود دارد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که مؤلفه‌های این دو متغیر قادرند ۳۸٪ از واریانس اضطراب پژوهش را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: بر مبنای تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر، اضطراب می‌تواند بر بهره‌وری اعضای هیئت علمی تأثیر منفی گذاشته و از این طریق عدم پیشرفت اعضای هیئت علمی را به همراه داشته باشد. آشکار است که با تداوم چنین شرایطی، بازار تولیدات علمی در نظام آموزش عالی دچار رکود شده و سبب گردد این نظام تواند به ایغای کارکردهای خود یعنی آموزش و پژوهش در جامعه ادامه دهد.

وازگان کلیدی: اضطراب پژوهش، مهارت‌های آموزشی، محیط حرفه‌ای، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی

نازنین محمدرومزبور (MSc)^{۱*}

فریبا نظری (PhD)^۲

بهنام مکوندی (PhD)^۳

۱. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، پردیس علوم و تحقیقات خوزستان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران.

۲. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران.

۳. گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران.

نویسنده مسئول:

فریبا نظری

اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

کد پستی: ۶۴۸۸۷۵-۱۳۴۹

Email:

nazari_lib@yahoo.com

مقدمه

آموزشی اضطراب پژوهشی است؛ که از سوی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران تجربه می‌شود. اضطراب پژوهش را می‌توان احساس ترس و عدم اطمینان در رابطه با انجام پژوهش و خلق تولیدات علمی شمرد (۱). این اضطراب که تأثیرات کمی و کیفی بسیاری بر پژوهش و تولیدات علمی دارد، عمدهاً موقعیتی یا وضعی است. یعنی در یک وضعیت و حالت خاصی ایجاد می‌گردد، نه اینکه ویژگی‌ای باشد دائمی و مربوط به روان فرد. بنابراین، می‌توان با آموزش‌های لازم، افزایش سطح توان علمی و مهارتی فرد، کاهش فشار عوامل محیطی و بهبود کیفیت آنها بر مشكلات حاصل از اضطراب تا حد مطلوبی فائق آمد (۲).

پژوهش یکی از وظایف اصلی اعضای هیئت علمی در کنار آموزش است، اضطراب ناشی از پژوهش نیز یکی از شایع‌ترین انواع اضطراب در آموزش عالی محسوب می‌شود که از سوی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران تجربه می‌شود. اضطراب پژوهش را می‌توان اینگونه تعریف

امروزه دانش‌پژوهی و تولیدات علمی-پژوهشی، به ابزاری جهت افزایش اعتبارات ملی و بین‌المللی، دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و حتی اساتید و پژوهشگران تبدیل شده است. بر این اساس، با توجه به اینکه شهرت و اعتبار دانشگاه‌ها وابسته به مقدار و کیفیت تحقیقات علمی می‌باشد، دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، به دنبال افرادی با توانمندی بالا در زمینه تحقیقات علمی هستند، که این خود تکالیف سنگینی را بر عهده‌ی اعضای هیئت علمی می‌گذارد. این تکالیف و فشارهای دانشگاه نسبت به تحقیقات و ارتقا و رسیدن به درجه استاد تمام، و عواملی دیگر مانند عدم اطمینان از توانایی خود در انجام تحقیق معتبر و موقق، می‌تواند به اضطراب اعضای هیئت علمی منجر گردد. این اضطراب، می‌تواند تأثیرات منفی بر فرآیند پژوهشی اعضای هیئت علمی داشته باشد. از مصادیق مهم اضطراب در محیط‌های علمی و

در پژوهش سرشتی و همکاران مهمترین موانع پژوهش به ترتیب عدم ایجاد انگیزه در پژوهشگران، کمبود وقت و مشغله زیاد، مقررات دست و پاگیر اداری، عدم استفاده از نتایج تحقیق و ناتوانی ترجمه مقالات فارسی به زبان های دیگر بیان گردید. کم اثرترین موانع بی علاقه‌گی به امر پژوهش، ناتوانی در استفاده از رایانه و مفید نبودن پژوهش برای بیمار بودند. میانگین نمره سازمانی بیشتر از میانگین نمره موانع فردی بود. تفاوت آماری معنی‌داری بین میانگین نمره موانع سازمانی و فردی انجام پژوهش بین اعضا هیئت علمی و کارکنان وجود داشت.^(۵)

سلیمانی و شکوهی در پژوهشی نشان دادند که از میان تولیدات علمی، مقالات چاپ شده در مجلات علمی، بیشترین درصد و اخترات ثبت شده، کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. علاوه بر این از میان گروههای شش گانه، گروه علوم پایه بیشترین و گروه هنر کمترین سهم را در تولیدات علمی داشته‌اند. همچنین نتایج نشان داد کلیه عوامل فردی بر روی تولیدات علمی پاسخ‌دهندگان تأثیر داشته‌اند، اما از میان عوامل سازمانی، تنها مهارت‌های اطلاعاتی و ارتباطات علمی در میزان تولیدات علمی مؤثر بوده‌اند، به طوری که خدمات رفاهی، امکانات و تجهیزات پژوهشی و نحوه مدیریت دانشگاه هیچ تأثیری روی حجم تولیدات علمی نداشته‌اند. بر اساس یافته‌ها مجلات علمی و کتاب‌های تخصصی بیشتر از سایر ابزارها برای کسب اطلاعات علمی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. همچنین دانش‌افزایی و ارتقای مرتبه علمی مهمترین انگیزه‌های پاسخ‌دهندگان در انجام فعالیت‌های پژوهشی بوده‌اند.^(۶)

شاون و جاحد بیان می‌کنند که هر پنج مقوله موانع اجتماعی – فرهنگی، موانع اقتصادی، موانع سازمانی، موانع آموزشی و موانع فردی، از دیدگاه اعضا هیئت علمی، جز موانع فعالیت پژوهشی آنان محسوب می‌شوند. از این عوامل، موانع اقتصادی بیشترین و موانع فردی کمترین مانع ذکر شده هستند.^(۷)

Richard & Krieshok در پژوهشی بیان می‌کنند که اختطراب پژوهش اعضا هیئت علمی مرد، هرچه سبقه پژوهشی بیشتری پیدا می‌کنند و سال‌های بیشتری را در آموزش عالی می‌گذرانند، کاهش می‌یابد؛ اما در خصوص اعضا هیئت علمی زن، این مسئله بر عکس بوده و با افزایش حضور آنها در آموزش عالی، میزان اختطراب پژوهش آنها نیز افزایش می‌یابد.^(۸)

Smith & Witt در پژوهشی با بررسی اعضا هیئت علمی چند دانشگاه در ایالات متحده به این نتیجه دست یافتند که اعضا هیئت علمی با نژادی متفاوت از نژاد غالب، سطح بیشتری از اختطراب را تجربه می‌کنند. بر اساس نتایج این پژوهش به طور کلی کار کردن در محیطی متفاوت و در میان افرادی که نژاد غالب هستند، میزان اختطراب شغلی را افزایش می‌دهد که این مسئله در محیط‌های دانشگاهی و در امر پژوهش نیز صادق است.^(۹)

Blackburn بیان می‌کند که سطح بالایی از اختطراب پژوهش در اعضا هیئت علمی ممکن است حتی باعث بیماری آنها شود که تأثیرات منفی از دست دادن سلامت، بسیار بیشتر از موقعیت و ارتقای

کرد: «احساس ترس و عدم اطمینان در رابطه با انجام پژوهش و خلق تولیدات علمی معتبر و تأثیرگذار»^(۱). به عبارت دیگر اختطراب پژوهش، هرگونه احساس ترس و پرسانی در طول فرآیند تولید علم، از انتخاب موضوع تا انتشار آن در جوامع علمی و حتی پس از آن یعنی بازخوردهای دریافی ناشی از آن از مجتمع علمی را در بر می‌گیرد.^(۳) بر اساس این تعریف، اختطراب پژوهشی نوعی اختطراب موقعیتی محسوب می‌شود، در نتیجه نیازی به درمان توسط دارو و مراقبت‌های پژشکی و روانشناسی ندارد، مگر اینکه وضعیت حادی پیدا کند و از قالب زمان و موقعیت‌های خاص خارج شود. اما با آموزش مهارت‌های لازم به پژوهشگران و اعضا هیئت علمی برای انجام پژوهش و همچنین کاهش فشار عوامل محیطی بر آنها می‌توان این اختطراب را کنترل کرده و سطح آن را کاهش داد.

اختطراب در آموزش عالی می‌تواند در زمینه‌های مختلف بر عملکرد هیئت علمی اثر بگذارد. اختطراب مانع بهره‌وری علمی می‌شود، ادراکات افراد را نسبت به رضایتمندی شغلی کاهش می‌دهد و اثر منفی بر سلامت اعضاء هیئت علمی دارد.^(۴)

تاکنون پژوهش‌های گوناگونی به بررسی اختطراب پژوهش اعضا هیئت علمی در جوامع مختلف پرداخته و نشان داده‌اند که این عارضه در میان پژوهشگران وجود دارد. Hikienz^(۴) در این زمینه بیان می‌کند که اختطراب پژوهش در میان اعضا هیئت علمی بیشتر از حد متوسط می‌باشد.

در مرور متون، عوامل ایجاد و تشید کننده اختطراب پژوهش به سه دسته اصلی تقسیم شده‌اند: عوامل مربوط به ویژگی‌های شخصی اعضا هیئت علمی (سن، جنسیت، آخرین مدرک تحصیلی، رتبه علمی، وضعیت استخدامی، سابقه خدمت به عنوان عضو هیئت علمی دانشگاه، دانشگاه محل خدمت)، عوامل مربوط به مهارت‌های پژوهشی که اسانی‌ید در زمان تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی و یا تدریس گرفته‌اند (مهارت در روش پژوهش، مهارت‌های پژوهشی استاد راهنمای، مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه و کتابخانه) و عوامل سازمانی مربوط به محیط‌های علمی و پژوهشی (فسار برای تولید علم از سوی جامعه، مسؤولیت آموزشی، همکاری، حمایت‌های مالی-اجرایی، سابقه آموزشی، عملکرد، فرایند آموزش و تدریس). بنابراین پژوهش حاضر درصد است با بررسی عوامل احتمالی بروز اختطراب پژوهشی در دانشگاه‌ها، میزان رابطه هر یک از شاخصه‌های مهارت‌های آموزشی، عوامل محیطی و عوامل جمعیت‌شناختی با اختطراب پژوهشی را مشخص کند و به راهکارهای موجود برای کاهش و مهار این نوع اختطراب اشاره کند.

اختطراب در آموزش عالی می‌تواند در زمینه‌های مختلف بر عملکرد هیئت علمی اثر بگذارد. اختطراب مانع بهره‌وری علمی می‌شود، ادراکات افراد را نسبت به رضایتمندی شغلی کاهش می‌دهد و حتی اثر منفی بر سلامت اعضاء هیئت علمی دارد.

مطالعات گوناگونی در مورد اختطراب پژوهشی و موانع پژوهش در داخل و خارج از کشور انجام شده است که به بیان مرتبطترین آنها می‌پردازم.

مشغله‌ی زیاد، کمبود امکانات و تجهیزات لازم، نداشتن مهارت لازم در تدوین پژوهش، اجرای پژوهش، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها و نیز مقاله‌نویسی، محدود بودن خدمات کمک پژوهشی، طولانی بودن زمان ارائه تا چاپ مقالات در مجلات علمی فارسی و نداشتن تسلط کامل به زبان انگلیسی از مهمترین موانع انجام تحقیق و عدم گرایش به نگارش مقالات علمی بیان شده‌اند.

جستجوهای به عمل آمده نشان می‌دهد که تاکنون مطالعه پژوهشی منسجمی در ارتباط با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و عوامل مؤثر بر آن در داخل کشور انجام نشده است. با توجه به مراتب فوق، در این پژوهش به این سوال پاسخ داده می‌شود که عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران کدامند؟ و در واقع هدف کلی پژوهش، بررسی مؤثرترین عوامل احتمالی در بروز اضطراب پژوهشی در میان اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران است، تا در صورت وجود این نوع اضطراب در بین اعضای هیئت علمی، راهکارهایی جهت کاهش آن ارائه شود.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها پیمایشی - تحلیلی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی اعضای هیئت علمی تمام وقت شاغل در گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های کشور در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ است که تعداد کل اعضای هیئت علمی گروه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های کشور ۱۸۱ نفر است.

در این پژوهش جهت گردآوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه اضطراب پژوهش Hikienz & Kotrik (۱۵) مشتمل بر اطلاعات جمعیت‌شناختی، سطح اضطراب پژوهش، محیط حرفه‌ای، آمادگی آموزشی استفاده شد که شامل ۴ بخش بود. بخش نخست این پرسشنامه مشتمل بر اطلاعات جمعیت‌شناختی بود که در آن عوامل جمعیت‌شناختی اعضای هیئت علمی از قبیل (سن، جنسیت، آخرین مدرک تحصیلی، رتبه علمی، وضعیت استخدامی، سابقه خدمت به عنوان عضو هیئت علمی دانشگاه و دانشگاه محل خدمت) مورد پرسش قرار گرفتند.

بخش دوم که پرسش‌های مربوط به سطح اضطراب پژوهش هیگینز-کوتولیک را دربرداشت که حاوی ۱۸ سؤال بسته بود که از پاسخ‌دهندگان می‌خواست که بر مبنای طیف ۵ ارزشی لیکرت (۱= خیلی مخالفم، ۲= مخالفم، ۳= نظری ندارم، ۴= موافقم، ۵= خیلی موافقم) به پرسش‌ها پاسخ دهند. این بخش از پرسشنامه جهت تعیین ادراکات اعضای هیئت علمی نسبت به اضطراب پژوهش به کار برده شد.

بخش سوم پرسشنامه پژوهش حاضر، نیز حاوی ۱۸ سؤال بسته بود که شامل مقیاسی به نام پرسشنامه محیط حرفه‌ای می‌باشد که جو

شغلی آنها است. همچنین آنها معتقدند که اضطراب ناشی از پژوهش، امکان ابتلا به فرسودگی شغلی و کاهش رضایت شغلی را افزایش می‌دهد و این عوامل تأثیر مستقیمی بر کمیت و کیفیت تولیدات علمی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران دارند (۱۰).

Haynes & Haines طی پژوهش خود نشان دادند که پژوهشگران، کمبود امکانات و تجهیزات، مقررات دست و پاگیر اداری، نداشتن احساس مثبت مدیران اجرایی به فواید تحقیقات، مشغله کاری زیاد، عدم دسترسی به منابع اطلاعاتی، نبود بودجه مناسب، پایین بودن حق التحقیق، مراحل دشوار و طولانی دریافت بودجه طرح‌های پژوهشی، فقدان مهارت‌های پژوهشی و انگیزه را از جمله موانع پژوهش دانسته‌اند. کاهش انگیزه پژوهشگر اغلب به دلیل سیاست‌های غلط، تأمین نکردن نیازهای مالی، سوء مدیریت و شرایط نامناسب ایجاد می‌شود (۱۱).

Bland & et al بیان می‌کند که در سه حیطه فردی، سازمان و رهبری مواردی نظیر انگیزه‌های درونی، وجود منابع و امکانات، فرهنگ پژوهش، لزوم مشارکت و داشتن اهداف مشترک گروهی و حاکمیت پژوهش محوری بر بهره وری فعالیت‌های پژوهشی فردی و گروهی مؤثرند (۱۲).

Akbar & Akhter طی پژوهشی نشان دادند که سابقه کاری، تعداد دانشجویان و پست اجرایی اصلی‌ترین منابع تولید استرس برای اعضای هیئت علمی می‌باشدند. همچنین اعضای هیئت علمی بخش خصوصی استرس بیشتری را نسبت به اعضای هیئت علمی بخش دولتی متحمل شده‌اند. علاوه بر این زنان، افراد با سینی پایین‌تر و افراد با مدرک تحصیلی پایین‌تر استرس کمتری را نسبت به مردان، افراد با سینی بالاتر و افراد با مدرک تحصیلی بالاتر تجربه کرده‌اند (۱۳).

رضاei و زمانی میاندشتی نشان دادند که پاسخ‌دهندگان، سطح متوسطی از اضطراب پژوهش، سطح بالایی از خودکارآمدی پژوهشی و نگرش مثبت به پژوهش داشته‌اند و رابطه منفی بین اضطراب پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی وجود دارد (۱۴).

در جمع‌بندی دیدگاه‌ها و مطالعات انجام شده در داخل و خارج کشور و با مروری بر عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها می‌توان گفت که عوامل متعدد و متفاوتی بر افزایش و یا کاهش آن تأثیرگذار است که برخی از این عوامل در درون سازمان (دانشگاه) هستند و برخی در خارج از نظام دانشگاه. در مجموع به طور کلی عوامل ایجاد و تشیدی‌کننده اضطراب پژوهش به سه دسته اصلی تقسیم شده‌اند: عوامل مربوط به ویژگی‌های فردی اعضای هیئت علمی، عوامل مربوط به مهارت‌های پژوهشی که اساتید در زمان تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی و یا تدریس فراگرفته‌اند و عوامل سازمانی مربوط به محیط‌های علمی و پژوهشی. بررسی‌ها نشان می‌دهد که اعضای هیئت علمی به ویژه افرادی که دارای سابقه کمتری هستند، به علت عوامل مختلفی نظیر مهارت‌های پژوهشی، آمادگی آموزشی یا عوامل محیطی حرفه خود، سطوح مختلفی از اضطراب را تجربه می‌کنند. مرور مطالعات مربوط به عوامل بازدارنده تحقیق از دیدگاه اعضای هیئت علمی نشان می‌دهد که عواملی نظیر کمبود وقت و

یافته‌ها

از ۱۸۱ پرسشنامه توزیع شده، ۱۳۹ پرسشنامه معادل (٪۷۶/۷) بازگردانده شد که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از ۱۳۹ نفر پاسخگو، ۸۵ نفر مرد می‌باشد، که معادل ۱/۲ کل پاسخگویان بوده و ۵۴ نفر از پاسخگویان، زن می‌باشد که ۳۸/۸ کل پاسخگویان را به خود اختصاص داده‌اند. حدود ۴۰/۳ افراد نمونه آماری پژوهش حاضر، در طبقه‌ی سنی ۴۹-۴۰ ساله قرار دارند و بعد از آن حدود ۳۰/۹٪ از افراد نمونه آماری پژوهش را افراد ۳۰-۳۹ ساله تشکیل می‌دهند. همچنین افراد ۵۰-۵۹ ساله با ۲۱/۶٪ و افراد ۶۰-۶۹ ساله با ۷/۲٪ در رده‌های بعدی قرار دارند. اکثریت افراد نمونه (۱۱۵ نفر) افراد مورد مطالعه در پژوهش حاضر، دارای مدرک دکتری هستند. همچنین کسانی که در پژوهش حاضر دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند، حدود ۱۷/۳٪ از افراد نمونه را تشکیل می‌دهند. حدود ۶۳/۳٪ از افراد نمونه آماری پژوهش حاضر، دارای رتبه‌ی علمی استادیار هستند و بعد از آن حدود ۱۹/۴٪ از افراد نمونه آماری پژوهش را افراد دارای رتبه‌ی علمی مربی تشکیل می‌دهند. همچنین افراد دارای رتبه‌ی علمی دانشیار وضعیت استخدامی پیمانی هستند و بعد از آن حدود ۲۴/۵٪ از افراد نمونه آماری پژوهش را افراد دارای وضعیت استخدامی رسمی-آزمایشی تشکیل می‌دهند و در آخر ۲۴/۵٪ از افراد نمونه آماری پژوهش، دارای وضعیت استخدامی رسمی-قطعی هستند.

تحقیقی دانشگاه و عوامل محیطی مؤثر بر اختلال پژوهشی را بررسی می‌کند.

بخش چهارم، پرسشنامه آمادگی آموزشی حاوی ۱۴ سوال است که به آماده‌سازی کادر آموزشی در حیطه تحقیق توجه دارد. هدف پرسش‌ها بررسی اثر بخشی برنامه‌های آموزشی ارائه شده در مقطع فوق لیسانس می‌باشد، مانند آموزش روش‌های تحقیق و روشنانسی آماری؛ که کادر آموزشی و هیئت علمی به پایان رسانده‌اند. جهت سنجش روایی ابزار اندازه‌گیری از روایی صوری (Face Validity) استفاده گردید. به این ترتیب که پرسشنامه در اختیار اساتید گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گرفت. پایایی هر سه پرسشنامه اختلال پژوهشی، محیط حرفه‌ای و آمادگی آموزشی در پژوهش هیگینز-کوتولیک سنجیده شده بود که به ترتیب برابر با ۰/۸۹، ۰/۸۵ و ۰/۷۵ می‌باشد. اما در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه با انجام مطالعه‌ی مقدماتی (Pilot Study) و با استفاده از آلفای کرونباخ سنجیده شد. به این ترتیب که تعداد ۵۰ پرسشنامه در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز توزیع و سپس جمع‌آوری شد. آنگاه پایایی نتایج با استفاده از نرم‌افزار SPSS سنجیده شد. پایایی پرسشنامه در جدول ۱ به شرح زیر قابل مشاهده است:

جدول ۱. آزمون پایایی پرسشنامه‌ها

شاخص	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
اختلال پژوهشی	۱۸	۰/۸۹
محیط حرفه‌ای	۱۸	۰/۷۵
آمادگی آموزشی	۱۴	۰/۸۴

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین نمره‌های جامعه آماری در اختلال پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
اختلال پژوهش	۵۳/۷۶	۱۰/۸۰	۳۷	۸۶

برای بررسی همبستگی بین متغیرهای پیش، بین مهارت‌های آموزشی (مهارت در روش پژوهش، مهارت‌های پژوهشی استاد راهنمای و مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه، کتابخانه) با اختلال پژوهش اعضا هیئت علمی از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که در جدول ۳ مشاهده می‌شود.

همان‌گونه که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، در بررسی پاسخ‌های مرتبط با متغیرهای تحقیق، کمترین و بیشترین نمره به ترتیب ۳۷ و ۸۶ می‌باشد که نشان‌دهنده کمترین و بیشترین حد اختلال پژوهش در میان پاسخ‌دهنده‌ها می‌باشد. همچنین میانگین میانگین و انحراف استاندارد متغیر اختلال پژوهش به ترتیب ۵۳/۷۶ و ۱۰/۸۰ می‌باشد که میانگین محاسبه شده نشان‌دهنده بالا بودن اختلال در میان پاسخ‌دهنده‌ها می‌باشد.

جدول ۳. ضریب همبستگی بین مهارت‌های آموزشی (مهارت در روش پژوهش، مهارت‌های پژوهشی استاد راهنمای و مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه، کتابخانه) با اختلال پژوهش اعضا هیئت علمی

متغیر ملاک (اختلال پژوهشی)			متغیرهای پیش بین	
N	(P)	ضرب همبستگی پیرسون (r)	سطوح معنی‌داری	
۱۳۹	۰/۰۰۱	-۰/۴۰		مهارت‌های آموزشی
۱۳۹	۰/۰۰۱	-۰/۳۵		مهارت در روش پژوهش
۱۳۹	۰/۰۰۱	-۰/۳۰		مهارت‌های پژوهشی استاد راهنمای
۱۳۹	۰/۰۰۱	-۰/۳۴		مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه و کتابخانه

برای بررسی همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین محیطی (فشار برای تولید علم از سوی جامعه، مسئولیت آموزشی، همکاری، حمایت‌های مالی-اجرایی، سابقه آموزشی، عملکرد، فرایند آموزش و تدریس) با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که در جدول ۴ مشاهده می‌شود.

همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد بین کل مهارت‌های آموزشی با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی رابطه‌ای منفی معنی‌دار وجود دارد ($p=0.001$). همچنین، بین مهارت در روش پژوهش، مهارت‌های پژوهشی استاد راهنمای و مهارت در آمار، ریاضیات، کتابخانه و رایانه با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی به ترتیب $p=0.035$ و $p=0.034$ می‌باشد که در سطح 0.001 معنی‌دار هستند.

جدول ۴. ضریب همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین محیطی (فشار برای تولید علم از سوی جامعه، مسئولیت آموزشی، همکاری، حمایت‌های مالی-اجرایی، سابقه آموزشی، عملکرد، فرایند آموزش و تدریس) با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی

متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی پیرسون (r)	سطح معنی‌داری (P)	متغیر ملاک (اضطراب پژوهشی)	N
محیط حرفه‌ای	-0.189	0.02	فشار برای تولید علم از سوی جامعه	139
مسئولیت آموزشی	-0.04	0.68	همکاری	139
همکاری	-0.25	0.003	حمایت‌های مالی-اجرایی	139
سابقه‌ی آموزشی	-0.24	0.17	عملکرد	139
عملکرد	-0.05	0.001	فرایندهای آموزش و تدریس	139
فرایندهای آموزش و تدریس	-0.12	0.57		139

برای مقایسه اضطراب پژوهشی در اعضای هیئت علمی دانشگاه به تفکیک مرد و زن از روش‌های آماری t گروه‌های مستقل و برای مقایسه اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه به تفکیک رتبه علمی و سن از آزمون تحلیل واریانس یکراهه (ANOVA) استفاده شد.

جدول ۵، نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه‌های سنی متفاوت. جدول ۵ نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه‌های سنی متفاوت را نشان می‌دهد.

همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد که بین کل متغیر محیط حرفه‌ای با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی رابطه‌ای منفی معنی‌دار وجود دارد ($p=0.001$). همچنین، بین مؤلفه‌های مسئولیت آموزشی، حمایت‌های مالی-اجرایی و سابقه‌ی آموزشی با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی به ترتیب $p=0.25$ و $p=0.31$ ، $p=0.031$ و $p=0.034$ می‌باشد که در سطح 0.001 معنی‌دار هستند. اما، بین مؤلفه‌های فشار برای تولید علم از سوی جامعه، همکاری، عملکرد، فرایند آموزش و تدریس با اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی به ترتیب $p=0.12$ ، $p=0.05$ و $p=0.05$ می‌باشد که در سطح 0.001 معنی‌دار نیستند.

جدول ۵. نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه‌های سنی متفاوت

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	222/28	3	76/12		
درون گروهی	15786/94	131	120/51	0.615	0.60
کل	16009/33	134	-		

تأثیر سن قرار نگرفته و در بین گروه‌های سنی مختلف با یکدیگر اختلاف معنی‌دار مشاهده نشده است.

جدول ۶ نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه اضطراب پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه با رتبه علمی متفاوت (مرتب، استادیار، دانشیار و استاد) را نشان می‌دهد.

با توجه به جدول ۶، نتیجه آزمون تحلیل واریانس یکراهه نشان می‌دهد که بین اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه‌های سنی متفاوت از نظر میزان اضطراب پژوهشی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($F=0.615$ و $p=0.60$). با توجه به نتایج بالا می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که میزان اضطراب در بین اعضای هیئت علمی تحت

میزان اختلال گردد و در بین اعضای هیئت علمی با رتبه های علمی متفاوت میزان اختلال تقریباً یکسانی مشاهده شده است.

جدول ۷، نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین اختلال پژوهشی اعضا هیئت علمی دانشگاه به تفکیک مرد و زن را نشان می دهد.

جدول ۶ نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه هیئت علمی دانشگاه با رتبه علمی متفاوت

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معنی داری
بین گروهی	۱۳/۲۷	۳	۴/۲۴		
درون گروهی	۱۶۰۱۲	۱۳۰	۱۲۳/۱۶	۰/۰۳۶	۰/۹۹
کل	۱۶۰۲۵/۲۷	۱۳۳			-

جدول ۷. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین اختلال پژوهشی اعضا هیئت علمی دانشگاه به تفکیک مرد و زن

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
زن	۵۴	۵۴/۵۱	۱۱/۴۶	-۰/۶۴	۱۳۳	۰/۵۲
مرد	۸۵	۵۳/۲۶	۱۰/۶۳			

وجود دارد، هرچند که در این جدول اختلال در بین زنان اندکی بیشتر از مردان شده است.

جدول ۸ نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه مربوط به تعامل مهارت های آموزشی و عوامل محیطی با اختلال پژوهش اعضا هیئت علمی را با روش ورود همزمان (Enter) نشان می دهد.

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه تعامل مهارت های آموزشی و عوامل محیطی با اختلال پژوهش اعضا هیئت علمی به روش ورود همزمان (Enter)

R ²	MR	P	F	MS	df	SS	مدل
.۰/۳۹۶	.۰/۶۲۹	.۰/۰۰۱	۸/۳۹	۶۳۷/۶۲	۱۰	۶۳۷۶/۲۰	رگرسیون
				۷۵/۹۵	۲۸	۹۷۲۲/۴۳	باقیمانده

جدول ۹. خلاصه مدل رگرسیون و منشصه های آماری رگرسیون به روش همزمان

راهبردهای یادگیری خودگردان				
P	T	Beta	B	
.۰/۳۷	-۰/۸۹	-۰/۰۸	-۰/۶۹	X1 - فشار برای تولید علم از سوی جامعه
.۰/۰۰۱	۳/۶۰	.۰/۳۹	۳/۸۸	X2 - مسئولیت آموزشی
.۰/۰۳	-۲/۱۶	-۰/۰۲	-۰/۷۲	X3 - همکاری
.۰/۶۵	-۰/۴۴	-۰/۰۶	-۰/۲۰	X4 - حمایت های مالی - اجرایی
.۰/۶۱	-۰/۵۰	-۰/۰۵	-۰/۰۵۵	X5 - سابقه ای آموزشی
.۰/۶۴	-۰/۴۵	-۰/۰۳۷	-۰/۰۴۱	X6 - عملکرد
.۰/۰۲	۲/۲۷	.۰/۱۹	۲/۴۳	X7 - فرآیندهای آموزش و تدریس
.۰/۰۰۱	-۴/۲۲	-۰/۳۷	-۰/۰۹۸	X8 - مهارت در روش پژوهش
.۰/۳۵	-۰/۹۳	-۰/۱۱	-۰/۰۳۳	X9 - مهارت های پژوهشی استاد راهنمای
.۰/۱۵	-۱/۴۴	-۰/۱۴	-۰/۰۵۷	X10 - مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه و کتابخانه
-	-	-	۷۶/۷۵	- عدد ثابت

هیئت علمی می باشند. در پژوهش شاون و جاهد (۷) موائع مالی بیشترین میانگین را به خود اختصاص دادند.

Bland & et al (۱۱) Haynes & Haines (۱۲) Austin (۱۳) Pilat (۱۷) نیز در این راستا استدلال می کنند که حمایت های مالی دانشگاه از اعضای هیئت علمی برای پژوهش چه از طریق در اختیار گذاشتن امکانات و ابزار لازم، و چه به وسیله عوامل تشویقی برای تولید علم، می تواند اضطراب استاد را کاهش داده و عامل محركهای افزایش پژوهش های آنها شود.

نتایج نشان داد که میزان اضطراب در بین اعضای هیئت علمی تحت تأثیر سن قرار نگرفته و در بین گروه های سنی مختلف با یکدیگر اختلاف معنی دار مشاهده نشده است. همچنین افزایش رتبه علمی نتوانسته است باعث کاهش معنی دار میزان اضطراب گردد و در بین اعضای هیئت علمی با رتبه های علمی متفاوت میزان اضطراب تقریباً یکسانی مشاهده شده است.

یافته ها نشان داد که در بین استادان مرد و زن به یک میزان اضطراب وجود دارد و نمی توان ادعا کرد که در بین مردان واقعاً اضطراب پژوهشی پائین تری وجود دارد، هرچند که اضطراب در بین زنان اندکی بیشتر از مردان شده است.

بر این اساس و به طور کلی می توان بیان کرد که بین خصوصیات جمعیت شناختی اعضای هیئت علمی (سن، جنسیت، رتبه علمی) و اضطراب پژوهش رابطه معنی داری مشاهده نشد. در همین راستا حسن زاده و همکاران (۱۸) معتقدند بین جنسیت و اضطراب رایانه رابطه معنی داری وجود ندارد، اما نشان دادند بین اضطراب و مدرک تحصیلی ارتباط وجود دارد به نحوی که با بالا رفتن سطح تحصیلات فرد، میزان اضطراب رایانه به نحوی که با پیشنهادهای رایانه، کمتر گزارش می شود.

در پایان می توان پیشنهادهای رایانه را به شرح زیر ارائه داد:

- آموزش مهارت های مواجه با عوامل اضطراب باز از دیدگاه علمی و روان شناسی، و همچنین مدیریت اضطراب.

- اعضای هیئت علمی می توانند با افزایش مهارت های خود از طریق مطالعه و شرکت در کارگاه های مختلف، زمینه مناسب تری را برای پژوهش خود فراهم و میزان اضطراب کمتری را تجربه کنند.

- حمایت مالی، اعطای پاداش و فراهم آوری امکانات و تجهیزات مورد نیاز اعضای هیئت علمی توسط نظام دانشگاهی.

- کاهش زمان تدریس استادی و در اختیار گذاشتن زمان بیشتری برای پژوهش

- آموزش مهارت های برنامه ریزی و مدیریت زمان به اعضای هیئت علمی.

- لزوم سوق دادن ساختار اداری نظام پژوهشی دانشگاهها به سمت تسهیل ارتباطات و همکاری های علمی، استفاده از فرسته های آموزشی و پژوهشی و تدارک آسان و به موقع منابع علمی و تحقیقاتی.

مطابق اطلاعات مندرج در جدول ۸ خصرب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی متغیرهای پیش بین با اضطراب پژوهش اعضاً هیئت علمی برابر با $MR=0.629$ است که در سطح $p=0.001$ معنی دار است. بنابراین تقریباً ۴۰٪ اوایانس مربوط به اضطراب پژوهش اعضاً هیئت علمی به وسیله های متغیرهای پیش بین می شود. ضربی بتا مربوط به هر کدام از متغیرهای پیش بین و معنی داری آن ها نیز قابل مشاهده است. با توجه به آماره های، نتایج نشان می دهد که مقدار بتای مربوط به متغیرهای مسئولیت آموزشی، همکاری، فرآیندهای آموزش و تدریس و مهارت در روش پژوهش با اضطراب پژوهش اعضاً هیئت علمی همبسته هستند. به عبارتی می توان این گونه بیان نمود که اگر بخواهیم عوامل ایجاد تغییرات در میزان اضطراب پژوهشی را شناسایی کنیم، ۴۰٪ از این تغییرات توسط متغیرهای مسئولیت آموزشی، همکاری، فرآیندهای آموزش و تدریس و مهارت در روش پژوهش قابل توجیه می باشد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به یافته های پژوهش، می توان بیان کرد که بین مهارت های آموزش کل (مهارت در روش پژوهش، مهارت های پژوهشی استاد راهنمای و مهارت در آمار، ریاضیات، رایانه و کتابخانه) و همچنین تک تک بعد آن با اضطراب پژوهش اعضاً هیئت علمی رابطه های منفی معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه مهارت های آموزشی بالاتر رود، میزان اضطراب پایین تر می آید و بالعکس. این یافته با تحقیق داخلی سلیمانی و شکوهی (۶) و همچنین تحقیقات خارجی Hikienz (۱۶) Kawakami (۱۵) و Hikienz & Kotrik (۴) مطابقت دارد. سلیمانی و شکوهی (۶) در پژوهش خود نشان دادند عوامل سازمانی مهارت های اطلاعاتی و ارتباطات علمی در میزان تولیدات علمی مؤثر بوده اند. Kawakami (۱۶) بیان کرد رابطه معکوسی نیز بین مهارت استادی در روش های پژوهش و اضطراب پژوهش آنها وجود دارد. همچنین خود نشان داد که بین مهارت دادن بین اضطراب پژوهش و مهارت های آماری همبستگی کمی وجود دارد. Hikienz (۴) معتقد است مهارت های آماری بر کاهش اضطراب پژوهشی تأثیرگذار است. یافته های این پژوهش نشان داد که بین متغیر محیط حرفه ای کل (فشار برای تولید علم از سوی جامعه، مسئولیت آموزشی، همکاری، حمایت های مالی - اجرایی، سابقه های آموزشی، عملکرد، فرآیند آموزش و تدریس با اضطراب پژوهش نیز رابطه های منفی معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه خصوصیات محیط حرفه ای بالاتر باشند، میزان اضطراب پایین تر می آید و بالعکس. این یافته با تحقیقات داخلی سرشی و همکاران (۵) و تحقیقات خارجی شاون و جاهد (۷) Bland & et al (۱۱) Haynes & Haines (۱۲) همخوانی و مطابقت دارد. در این زمینه، سرشی و همکاران (۵) بیان کردنند که موائع سازمانی بیشتر از موائع فردی سد راه پژوهش اعضاً

References

- Smith E, Anderson JL, Lovrich NP. The multiple sources of workplace stress among land-grant university faculty. *Research in Higher Education* 1995; 36(3): 261-82.
- Erfanmanesh MA, Didegah F. Researchers and Faculty Members' Research Anxiety and its Causes Literature Review. *National studies on Librarianship and Information Organization (NASTINFO)* 2012; 23(1): 58-72. [in Persian]
- Miller LE, Sandman LR. Defining scholarship. Proceeding of the Annual Midwest Research to Practice Conference in Adult Continuing and Community Education, Milwaukee, Wisconsin. 1994.
- Higgins CC. Factors associated with research anxiety of human resource education faculty in higher education. PhD dissertation. University of Arkansas, Arkansas.2001. Available at: https://digitalcommons.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=http://scholar.google.com/&httpsredir=1&article=1407&context=gradschool_disstheses
- Sereshti M, Kazemian A, Daris F. Research barriers from the viewpoint of faculty members and employees of Shahrekord University of Medical Sciences. *Educ Strategy Med Sci.* 2010; 3 (2): 51-57. Available at: <http://edcbmj.ir/article-1-71-en.html> [in Persian]
- Soleymani MR, Shokouei A. The factors influencing the scientific productivity of the faculty members of the Islamic Azad University (Branch 8). *Quarterly Curriculum Planning Knowledge & Research Education Sciences* 2008; 22(17-18): 119-46. Available at: <http://www.sid.ir/En/Journal/ViewPaper.aspx?ID=181286> [in Persian]
- Shavoun H, Jahed H. The viewpoint of faculty members on research obstacles Tabriz University. *Quarterly Journal of Science and Technology Policy* 2012; 4 (4): 49-64.
- Richard GV, Krieshok TS. 1989. Occupational stress, strain, and coping in university faculty. *Journal of Vocational Behavior*, 34(1): 117-32.
- Smith E, Witt SL. 1993. A Comparative study of occupational stress among African and white university faculty: a research note. *Research in Higher Education*, 34(2): 229-41.
- Blackburn RT, et al. 1996. University faculty and administrator responses to job strains. *Research in Higher Education*, 25(1): 31-41.
- Haynes B, Haines A. Barriers and bridges to evidence- based clinical practice. *British Medical Journal*. 1998; 317(7153): 273-76.
- Bland CJ, Center BA, Finstad DA, Risbey KR, Staples JG. A Theoretical, Practical, Predictive Model of Faculty and development Research Productivity. *Academic Medicine* 2005; 80(3): 225-37.
- Akbar A, Akhter W. Faculty Stress at Higher Education: A Study on the Business Schools of Pakistan. *World Academy of Science, Engineering and Technology* 2011; 49: 1079-83.
- Rezaei M, Zamani-Miandashti N. The relationship between research self-efficacy, research anxiety and attitude toward research: a study of agriculture graduate students. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World* 2013; 4(3): 69-78. [in Persian]
- Higgins CC, Kotrlík JW. Factors Associated with Research Anxiety of University Human Resource Education Faculty. *Career and Technical Education Research* 2006; 31(3): 175-99.
- Kawakami R. Source of stress among faculty of higher education. Master's thesis. San Jose State University, California. 2006.
- Austin AE, Pilat M. Tension, stress and the tapestry of faculty lives. *Academe*. 1990; 76 (1): 38-42.
- Hasanzadeh R, mahmoudi G, Javadian M. Study of computer anxiety rate among faculty members. *Quarterly Ofogh-E-Danesh* 2009; 15(1): 52-60. [in Persian]